

Miquel S. Font

Molts han volgut, a desgrat del seu creador, interpretar, veure imatges o fins i tot símbols en les pel·lícules del genial aragonès. Una d'aquestes possibles interpretacions són les referències als mallorquins en el film *L'âge d'Or*. L'intent més argumentat que podem trobar prové del gran especialista en Buñuel, Agustín Sánchez

ren a la vegada les carabasses amb els ases a sobre, sorgeix la temàtica dels bisbes podrits o putrefactes, aquí ens porten directament a les complexitats citades en parlar dels estudiants a la Residència: ases, bisbes i Crists podrits. És clara la influència del poema de Benjamin Péret "Attention au simoun" en aquestes imatges dels mallorquins." (Pàg. 33). El poema en qüestió al qual remet Sánchez Vidal, el transcrivim en la traducció de Visor, Madrid, 1980:

llor la significació que es donen a L'ge d'Orrsobre els mallorquins, els maristes, el bisbe defenestrat i tota la galeria de putrefactes que desfilen en ocasió de la fundació de Roma imperial o del fet del marquès X. Així, els mallorquins són els uns i els altres, car a través d'ells es manifesta una societat moribunda, que mutila el desig que s'interposa entre els amants." Coincidim plenament amb Sánchez Vidal en l'apreciació que fa Buñuel de l'església com a interrup-

Vidal, en un catàleg monogràfic dedicat al film *L'âge d'Or*, editat amb motiu d'una exposició al Museu Pompidou de París. Tractant la incorporació de referents eclesiàstics, Sánchez Vidal, exposa: "Els uns i els altres tenen la mateixa funció: obstacles tangibles erigits per la religió enfront de la realització del desig. Així és que la dimensió social i històrica es perceben en l'episodi de la fundació de Roma imperial sota les despulles dels Mallorquins. Però, qui són els mallorquins? El nom sols revela l'indici d'explicar el joc entre els noms dels nadius de Mallorca per designar els prelats. Aquest fet ens permet assimilar dues idees distintes que apareixen a *Un Chien andalou*: si allí els capellans són fermats als pianos i es ti-

...Espera que la carne cubra los esqueletos y que los esqueletos cubran el campo cubran la carne de los héroes de nariz partida de risa cubran las ciudades atormentadas por los ornamentos sacerdotales corran tras las nubes que se retuercen como serpientes y detienen a los espejos obsesivos...

Continua Sánchez Vidal: "L'univers que presenta aquest poema no és en absolut estrany a l'univers espanyol. Així, Louis Aragon manifestava que el barroc francès és a Péret, el que el barroc espanyol és a Buñuel. En tot cas Péret serà qui exercirà més influència sobre Dalí i Buñuel el 1929. Això ens permet entendre mi-

tor de la llibertat sexual, que és perfectament extensible a la resta del grup (Salvador Dalí i Pepín Bello), que topa, però, amb uns membres com Federico García Lorca. Sobre aquest fet s'hi reafirma el grup surrealista del 1930 en el text aparegut en el programa de mà editat en motiu de l'estrena de *L'âge d'Or* signat per Maxime Alexandre, Aragon, André Breton, René Chair, René Crevel, Salvador Dalí, Paul Eluard, Benjamin Péret, Georges Sadoul, André Thirion, Tristan Tzara, Pierre Unik i Albert Valentin, en què en un dels apartats tracta les relacions entre l'instint sexual i la repressió a la qual està sotmès en un món dominat, llavors, per la tirania de la burgesia, comandats a la vegada

D'on venia, doncs, aquesta certa mania, l'assimilació Mallorca i els seus habitants amb l'església? On s'inicia aquesta relació i per què? Ara per ara, només i en vista dels arguments de què disposam, estam en disposició d'oferir més dubtes que no pas resolucions.

da per l'església. Però l'apreciació de l'autor continua sense argumentar el perquè precisament dels mallorquins i no altres gentilicis. Haurem de cercar en l'epistolari entre el director i el productor del film, el vescomte Charles de Noailles, per trobar el primer referent als mallorquins, això és, abans del rodatge de la pel·lícula, en què Buñuel explica la relació entre els mallorquins i els putrefactes. Carta 57... Luis Buñuel a Charles de Noailles Sant Sebastià 15 d'agost de 1930... "Pel que fa als mallorquins endiumenjats, si alguna vegada coincidim a Toledo jo mateix us en mostraré un centenar a la vella església de San Román. Es troben entre els murs darrere un hotel pintat pel Greco i l'única entrada possible és per la casa seva... Molt poca gent ho coneix. D'altra banda aquí mateix, a Sant Sebastià, fins i tot hi ha mallorquins, i en aparença, són vius. Jo els prefereixo endiumenjats i en silenci..." Dos arguments que es poden extreure de la lectura: el primer és que Luis Buñuel fa referència a la representació escultòrica de determinats bisbes i arquebisbes de l'exterior de l'església de San Román de Toledo que res tenen a veure amb Mallorca, i ho fa a través de la falsa atribució a aquests com a mallorquins, i segon que des d'on escriu, també es poden trobar "mallorquins, i en aparença són vius", com a altres representacions, malgrat no especifici, pensem, escultòriques o pictòriques, pròpies de la història de la cristiandat utilitzats aquí genèricament, fet que confirma la nostra tesi quan apuntàvem que per a Buñuel, la concepció dels prelats "endiumenjats" és igual a mallorquins. Caldria, doncs, cercar més endarrere per intentar esbrinar per què Buñuel insisteix a atribuir a determinats graus eclesiàstics el gentilici mallorquí.

Posterior en el temps i sense datar, però anterior a la filmació de *L'âge d'Or*, la següent referència als mallorquins la trobam de la ploma de Salvador Dalí; recordem, que en els crèdits apareix com a responsable amb Buñuel de l'escenari. Dalí escriuria: "...És de nit: la vida dels escorpins, en el paisatge on habiten, hi trobam un bandit situat a la recer d'una roca des de la qual divisa un grup d'arquebisbes que canten entre les roques. El bandit corre a donar la notícia que els Mallorquins ja són allí (perquè els arquebisbes són coneguts pel nom de mallorquins (1) [(1)] Mallorquins -habitants de l'illa de Mallorca (Espanya)]... [continua]... Els mallorquins s'han convertit en esquelets. Arriba un vaixell amb les autoritats eclesiàstiques i militars i sobre les despulls dels

mallorquins funden la Roma imperial...

Malgrat que no explica la relació entre els prelats i els mallorquins, l'anterior fragment serveix per comprovar com l'equip de *L'âge d'Or* al complet és conscient de què són els mallorquins i que en cap cas és una apreciació pertanyent en exclusiu a Buñuel.

Una de les interpretacions que alguna vegada s'han aportat a la qüestió, anònima i un tant generalitzada, assegura que la relació de *L'âge d'Or* i els mallorquins, prové del fet que l'exterior on es rodà la seqüència en qüestió, és una cala mallorquina. Com a arguments en contra, serveixin les següents informacions, la primera extreta del guió de rodatge de la pel·lícula: "5-9 d'abril: filmació a Cap Creus (escenes del desembarcament dels mallorquins i la fundació de Roma)". Serveixi per redundar en aquesta afirmació el fragment següent de Luis Buñuel a *Mi último suspiro*: "Un escenógrafo ruso se encargó de construir los decorados del estudio. Los exteriores se rodaron en Cataluña, cerca de Cadaqués y en las afueras de París..."

D'on venia, doncs, aquesta certa mania, l'assimilació Mallorca i els seus habitants amb l'església? On s'inicia aquesta relació i per què? Ara per ara, només i en vista dels arguments de què disposam, estam en disposició d'oferir més dubtes que no pas resolucions. Per una banda, és molt probable que

conceixent els antecedents anàrquics i inconnexos del pensament tant de Dalí com de Buñuel, si bé la dèria antieclesiàstica d'ambdós té una gènesi i uns arguments, la seva assimilació al gentilici mallorquí, ben bé podria ser fruit d'una casualitat.

Raons personals? No tenim constància de cap relació entre Buñuel i Mallorca. Sí de Dalí i l'illa, durant el juliol de 1929, un any abans de *L'âge d'Or*, a través de les Galeries Costa on exposa l'obra *Dit gros, lluna, ocell podrit* (única obra que Joan Maragall permeté exposar en la mostra d'art jove català un any abans a la Sala Parés de Barcelona, l'octubre de 1928), que rep crítiques com la de J. Bauzá titllant-los a ell i l'obra "d'antiartístics". En la seva defensa apareixen articles de Ernest Dethorey i Antoni Gelabert. Prové d'aquest rebuig a la seva obra la mania pels mallorquins? Afectà tant a Dalí la crítica que des de llavors combaté els mallorquins i els seu nom a través de la seva obra? No ho creiem així. I de Buñuel, quines podien ser les seves raons quan sembla que tot apunta a ell com a motor de la polèmica? Es manifestà altra vegada al llarg de la seva obra contra els mallorquins? No en tenim constància. El cert és que els mallorquins han estat, són i de ben segur, seran, un misteri tant pels prelats de *L'âge d'Or* com pels mallorquins. ■